

opusdei.org

“La solidaritat animada per l’amor excedeix la justícia”

Us oferim el text íntegre del
discurs del Sant Pare a la FAO
amb ocasió de la cimera
mundial sobre seguretat
alimentaria.

06/12/2009

Senyor President,

Senyores i Senyors,

1. He acollit de bon grat la invitació
del senyor Jacques Diouf, Director

General de la FAO, a parlar en la sessió inaugural d'aquesta Cimera mundial sobre Seguretat Alimentària. El saludo cordialment i li agraeixo les amables paraules de benvinguda. Saludo, igualment, les Altes Autoritats aquí presents i tots els participants. Com ja van fer els meus venerats predecessors Pau VI i Joan Pau II, desitjo renovar la meva estima per la feina de la FAO, a la qual l'Església Catòlica i la Santa Seu presten atenció i interès pel servei quotidià que exerceixen tots els qui treballen en ella. Gràcies al treball generós, sintetitzat en el lema Fiat Panis, el desenvolupament de l'agricultura i la seguretat alimentària continuen sent objectius prioritaris de l'acció política internacional. Estic segur que aquest esperit orientarà les decisions d'aquest cimera, com també aquelles que es prenguin en l'intent comú per vèncer com més aviat millor la lluita contra la fam i la malnutrició al món.

2. La comunitat internacional està afrontant en aquests anys una greu crisi econòmicofinancera. Les estadístiques mostren un increment dramàtic del nombre de persones que pateixen fam i a això contribueix l'augment dels preus dels productes alimentaris, la disminució de les possibilitats econòmiques de les poblacions més pobres, i l'accés restringit al mercat i als aliments. I tot això, mentre es confirma que la Terra pot nodrir suficientment tots els habitants. En efecte, si bé en algunes regions es mantenen nivells baixos de producció agrícola a causa també de canvis climàtics, la producció és globalment suficient per satisfer tant la demanda actual, com aquella que es pot preveure en el futur. Aquestes dades indiquen que no hi ha una relació de causa-efecte entre l'increment de la població i la fam, la qual cosa es confirma per la deplorable destrucció d'excedents alimentaris

en funció del lucre econòmic. En l'encíclica *Caritas in veritate*, he assenyalat que “la fam no depèn tant de l'escassetat material, quant de la insuficiència de recursos socials, el més important dels quals és de tipus institucional. És a dir, manca un sistema d'institucions econòmiques capaces, tant d'assegurar que es tingui accés a l'aigua i al menjar de manera regular i adequada des del punt de vista nutricional, com d'afrontar les exigències relacionades amb les necessitats primàries i amb les emergències de crisis alimentàries reals...”. I, he afegit també que: “el problema de la inseguretat alimentària ha de ser plantejat en una perspectiva de llarg termini, eliminant les causes estructurals que el provoquen i promovent el desenvolupament agrícola dels països més pobres mitjançant inversions en infraestructures rurals, sistemes de reg, transports, organització dels

mercats, formació i difusió de tècniques agrícoles apropiades, utilització de manera millor els recursos humans, naturals i socioeconòmics que hom pugui obtenir principalment en el mateix lloc, per assegurar així també la seva sostenibilitat a llarg termini” (n. 27). En aquest context, cal oposar-se igualment al recurs a certes formes de subvencions que pertorben greument el sector agrícola, la persistència de models alimentaris orientats al mer consum i que es veuen privats d’una perspectiva més àmplia, així com l’egoisme, que permet a l’especulació entrar fins i tot en els mercats dels cereals, tractant als aliments amb el mateix criteri que qualsevol altra mercaderia.

3. En cert sentit, la convocatòria d’aquest cimera és ja un testimoni de la debilitat dels actuals mecanismes de la seguretat

alimentària i la necessitat d'una revisió dels mateixos. De fet, encara que els països més pobres s'han integrat en l'economia mundial de manera més àmplia que en el passat, la tendència dels mercats internacionals els fa en gran mesura vulnerables i els obliga a haver de recórrer a les ajudes de les institucions intergovernamentals, que sens dubte presten una ajuda preciosa i indispensable. Tanmateix, el concepte de cooperació ha de ser coherent amb el principi de subsidiarietat, cal implicar "les comunitats locals en les opcions i decisions referents a la terra de conreu" (ibíd.), perquè el desenvolupament humà integral requereix decisions responsables per part de tots i demana una actitud solidària que no consideri l'ajuda o l'emergència en funció de qui posa a disposició els recursos o de grups d'elit que hi ha entre els beneficiaris. De cara a països que palesen la

necessitat que tenen d'aportacions exteriors, la Comunitat internacional té el deure de participar amb els instruments de cooperació, sentint-se corresponsable del seu desenvolupament, “mitjançant la solidaritat de la presència, l'acompanyament, la formació i el respecte” (ibíd., 47). Dins aquest context de responsabilitat hi és el dret de cada país a definir el propi model econòmic, preveient les formes per garantir la pròpia llibertat de decisions i d'objectius. En aquesta perspectiva, la cooperació ha d'esdevenir un instrument eficaç, lliure de vincles i interessos que poden restar una part gens menyspreable dels recursos destinats al desenvolupament. A més a més, és important subratllar com la via solidària per al desenvolupament dels països pobres pot arribar a ser també una via de solució per a l'actual crisi global. En efecte, sostenint amb plans de finançament

inspirats en la solidaritat aquestes nacions, perquè elles mateixes siguin capaces de satisfer les pròpies demandes de consum i de desenvolupament, no sols s'afavoreix l'increment econòmic al seu interior, sinó que pot tenir repercussions positives per al desenvolupament humà integral en altres països (cf. ibíd., 27).

4. En la situació actual persisteix encara un nivell de desenvolupament desigual entre les nacions, que determina, en moltes àrees del planeta, condicions de precarietat, accentuant la contraposició entre pobresa i riquesa. Aquesta desigualtat no sols té a veure amb els models de desenvolupament, sinó també, i sobretot, amb la forma que sembla refermar-se de percebre un fenomen com el de la inseguretat alimentària. Hi ha el risc que la fam es consideri com quelcom estructural, part

integrant de la realitat sociopolítica dels països més febles, objecte d'un sentit de resignada amargor, si no d'indiferència. No és així, ni ha de ser així. Per combatre i vèncer la fam és essencial començar per redefinir els conceptes i els principis aplicats fins avui en les relacions internacionals, així com respondre a la pregunta: què pot orientar l'atenció i la conseqüent conducta dels estats respecte a les necessitats dels últims? La resposta no es troba en la línia d'acció de la cooperació, sinó en els principis que han d'inspirar-la: només en nom de la pertinença comuna a la família humana universal es pot demanar a cada poble, i per tant a cada país, ésser solidari, és a dir, disposat a fer-se càrrec de responsabilitats concretes davant les necessitats dels altres, per afavorir un veritable compartir fundat en l'amor.

5. Nogensmenys, si bé la solidaritat animada per l'amor excedeix la justícia, perquè estimar és donar, oferir allò “meu” a un altre, aquesta no existeix mai sense la justícia, que indueix a donar a l'altre allò que és “seu” i que li pertany en raó del seu ésser i del seu fer. De fet no puc “donar” a un altre del “meu”, sense haver-li donat abans allò que li pertany per justícia (cf. ibíd., 6). Si hom cerca l'eliminació de la fam, l'acció internacional és cridada no sols a afavorir el creixement econòmic equilibrat i sostenible i l'estabilitat política, sinó també a cercar paràmetres nous — necessàriament ètics i després jurídics i econòmics— que siguin capaços d'inspirar l'activitat de cooperació per construir una relació paritària entre països que es troben en diferents graus de desenvolupament. Això, a més d'omplir el desequilibri existent, podria afavorir la capacitat de cada

poble de sentir-se protagonista, confirmant així que la igualtat fonamental dels diferents pobles enfonsa les arrels en l'origen comú de la família humana, font dels principis de la “lleï natural” cridats a inspirar les opcions i les directrius d'ordre polític, jurídic i econòmic en la vida internacional (cf. ibíd., 59). A aquest respecte, sant Pau ens il·lumina amb les seves paraules: “No seria just -escriu- que, per alleujar els altres, patíssiu estretors: hi ha d'haver igualtat. En el moment present, allò que us sobra a vosaltres ha de compensar el que els manca a ells, per tal que, un dia, allò que els sobri a ells compensi el que us manqui a vosaltres. Així s'arribarà a la igualtat, tal com diu l'Escriptura: Ni en sobrava als qui n'havien recollit molt ni en faltava als qui n'havien recollit poc.” (2Co 8, 13-15).

6. Senyor President, senyores i senyors, per combatre la fam

promovent un desenvolupament humà integral cal entendre les necessitats del món rural, així com impedir que la tendència a disminuir les aportacions dels donants creï incerteses en el finançament de les activitats de cooperació: s'ha d'evitar el risc que el món rural pugui ser considerat, de mode miop, com una realitat secundària. Al mateix temps, s'ha d'afavorir l'accés al mercat internacional dels productes provinents de les àrees més pobres, avui en dia relegats sovint a estrets marges. Per assolir aquests objectius és necessari rescatar les regles del comerç internacional de la lògica del profit com un fi en si mateix, orientant-les en favor de la iniciativa econòmica dels països més necessitats de desenvolupament, que, disposant de majors entrades, podran caminar cap a l'autosuficiència, que és el preludi de la seguretat alimentària.

7. Tampoc s'han d'oblidar els drets fonamentals de la persona entre els quals destaca el dret a una alimentació suficient, sana i nutritiva, i el dret a l'aigua; aquests revesteixen un paper important en la consecució d'altres drets, començant pel dret primari a la vida. Cal, per tant, que maduri “una consciència solidària que consideri l'alimentació i l'accés a l'aigua com a drets universals de tots els éssers humans, sense distincions ni discriminacions” (*Caritas in veritate* , 27). Tot allò que la FAO ha realitzat amb paciència, encara que d'una banda ha afavorit l'ampliació dels objectius d'aquest dret només respecte a garantir la satisfacció de les necessitats primàries, d'altra banda ha posat de manifest la necessitat una reglamentació adequada.

8. Els mètodes de producció alimentària imposen igualment una anàlisi atent de la relació entre el

desenvolupament i la tutela ambiental. El desig de posseir i d'usar en manera excessiva i desordenada els recursos del planeta és la primera causa de tota degradació ambiental. L'atenció ambiental, en efecte, es presenta com un desafiament actual de garantir un desenvolupament harmònic, respectuós amb el pla de la creació de Déu Creador i, per tant, capaç de salvaguardar el planeta (cf. ibíd., 48-51). Si tota la humanitat està cridada a prendre consciència de les seves pròpies obligacions respecte a les generacions futures, és també cert que el deure de tutelar el medi ambient com un bé col·lectiu correspon als estats i a les organitzacions internacionals. Des d'aquest punt de vista, cal d'aprofundir en les connexions existents entre la seguretat ambiental i el fenomen preocupant dels canvis climàtics, tenint com focus la centralitat de la persona

humana i, en particular, les poblacions més vulnerables davant ambdós fenòmens. No n'hi ha prou amb normatives, legislacions, plans de desenvolupament i inversions; fa falta un canvi en els estils de vida personals i comunitaris, en el consum i en les necessitats concretes, però sobretot és necessari tenir present aquest deure moral de distingir en les accions humanes el bé del mal per a redescobrir així el vincle de comunió que uneix la persona i el que crea.

9. És important recordar —com he assenyalat en l'encíclica *Caritas in veritate* — que “la degradació de la natura està estretament unida a la cultura que modela la convivència humana: quan es respecta «l'ecologia humana» en la societat, també l'ecologia ambiental es beneficia”. És veritat que “el sistema ecològic es recolza en un projecte que comprèn tant la convivència social sana com

la bona relació amb la natura”. I que “el problema decisiu és la capacitat moral global de la societat”. Per tant, “els deures que tenim amb l’ambient estan relacionats amb aquells que tenim amb la persona considerada en si mateixa i en la seva relació amb els altres. No es poden exigir els uns i conculcar els altres. És una greu antinòmia de la mentalitat i de la praxi actual, que envileix la persona, trastorna l’ambient i danya la societat” (ibíd., 51).

10. La fam és el signe més cruel i concret de la pobresa. No és possible continuar acceptant l’opulència i el malbaratament, quan el drama de la fam adquireix cada vegada majors dimensions. Senyor President, senyores i senyors, l'Església Catòlica estarà atenta sempre als esforços per vèncer la fam; treballarà per sostenir, amb la paraula i amb les obres, l’acció solidària — programada, responsable i regulada

— que els distints components de la Comunitat internacional estiguin cridats a emprendre. L'Església no pretén interferir en les accions polítiques; ella, respectuosa del saber i dels resultats de les ciències, així com de les decisions determinades per la raó quan són responsablement il·luminades per valors autènticament humans, s'uneix a l'esforç per eliminar la fam. És aquest el signe més immediat i concret de la solidaritat animada per la caritat, signe que no deixa marge a retards i compromisos. La mencionada solidaritat es confia a la tècnica, a les lleis i a les institucions per sortir a la trobada de les aspiracions de les persones, comunitats i pobles sencers, però no ha d'excloure la dimensió religiosa, amb la seva poderosa força espiritual i de promoció de la persona humana. Reconèixer el valor transcendent de cada home i dona és el primer pas per afavorir la conversió del cor que

pugui sostenir l'esforç per eradicar la misèria, la fam i la pobresa en totes les seves formes.

Agraeixo la seva atenció i, per concloure, saludo amb els meus millors desitjos, en les llengües oficials de la FAO, tots els estats membres d'aquesta organització:

Déu beneeixi els vostres esforços per garantir el pa de cada dia per a cada persona.

Roma, dilluns 16 de novembre de 2009

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca-ad/article/la-
solidaritat-animada-per-lamor-
excedeix-la-justicia/](https://dev.opusdei.org/ca-ad/article/la-solidaritat-animada-per-lamor-excedeix-la-justicia/) (15/08/2025)